

Шкробот М. В.,
аспірант, НТУУ «КПІ», Україна

Shkrobot M. V.,
Postgraduate NTUU «KPI»

СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ»

На основі узагальнення підходів учених економістів запропоновано основні напрямки визначення сутності категорії «фінансові ресурси», досліджено їх суть та значення у забезпеченні розширеного відтворення підприємства.

ESSENCE OF CATEGORY «FINANCIAL RESOURCES»

On the basis of the approaches scientists economists proposed the main directions of defining the essence of the category «financial resources», investigated their essence and value in securing the extended enterprise play.

У системі управління діяльністю будь-якого підприємства в сучасних умовах найскладнішою та найвідповідальнішою ланкою є управління фінансами.

Існують різні точки зору щодо поняття «фінансові ресурси». З одного боку, є роботи, опубліковані в різні періоди часу, які присвячені сутності фінансових ресурсів, у тому числі роботи радянських економістів, опубліковані в 60—70-ті роки ХХ століття та більш пізні періоди. При цьому поняття «фінансові ресурси», як і раніше, є предметом дослідження сучасних авторів.

Щодо визначення економічної природи такої фундаментальної категорії, як фінансові ресурси підприємств існує безліч точок зору, в тому числі таких учених, як Азаренкова Г.М., Бураковський В.В., Вознюк Г.Л., Гриньова В.М., Завгородній А.Т., Зятковський І.В., Коробов М.Я., Опарін В.М., Павлюк К.В., Поддєрьогін А.М., Смовженко Т.С., Д'яченко В.П., Волкової О.І., Колчиної Н.В., Сенчагова В.К., Бірман А.М., Шахова Г.Я. та ін.

Напрямки до розгляду змісту фінансових ресурсів можна розділити на три групи. Перша група напрямків розглядає зміст фінансових ресурсів на рівні державних фінансів. Друга група напрямків передбачає розгляд фінансових ресурсів на рівні корпоративних фінансів. Третя група — відтворювальний підхід до фінансових ресурсів.

Перший напрямок є історичною основою досліджень поняття «фінансові ресурси», пов'язаною зі складанням першого п'ятирічного плану СРСР, у складі якого розроблявся баланс фінансових ресурсів. Зміст цього напряму базувався на тісному взаємозв'язку двох економічних понять — фінанси та фінансові ресурси. Логіка напряму формувалася виходячи з положення про те, що фінанси виступають вартісною категорією.

Так, один з відомих дослідників фінансів В.П. Д'яченко обґрунтовує ототожнення фінансових ресурсів з грошовими ресурсами рухом вартості в грошовій формі в процесі розподілу суспільного продукту [5].

У твердженнях В.П. Д'яченко щодо ототожнення грошових доходів, грошових коштів і фінансових ресурсів простежується думка про те, що будь-які види доходів можуть бути прирівняні до фінансових ресурсів. Тим самим автор розмиває ознаку, по якій можна було б виділити фінансові ресурси.

Сутність фінансових ресурсів за А.М. Бірманом проявляється через використання певної сукупності виробничих відносин держави шляхом мобілізації частини національного доходу в грошовій формі [1].

Отже, А.М. Бірман розглядає склад фінансових ресурсів з позиції різних елементів національного доходу, а не тільки доданого продукту [2]. Але далі таке розширення джерела фінансових ресурсів суперечить його ж твердженням про те, що виручка виступає джерелом формування фінансових ресурсів на підприємстві. Це вірно лише частково: виручка, точніше прибуток, є лише одним із джерел власних фінансових ресурсів [3].

Досліджуючи розглянутий напрямок до трактування змісту поняття «фінансові ресурси», Г.Я. Шахова [7] вказує на головний його недолік — відсутність чітких кількісних та якісних меж фінансових ресурсів і грошових коштів.

Другий напрямок до розгляду змісту фінансових ресурсів пов'язане з функціонування фінансів організацій. Незважаючи на те, що в науковій літературі радянського періоду, здебільшого, увага приділялася формуванню фінансових ресурсів на рівні держави, А.М. Бірман справедливо наголошував на необхідності більш глибокого розгляду суті економічних процесів і відносин на рівні підприємств. При обґрунтуванні цієї точки зору він вказував, що переважна частина фінансових ресурсів створюється в процесі матеріального виробництва на підприємствах різних галузей народного господарства, тобто децентралізовано.

Такої ж позиції дотримується і І.Т. Балабанов. У його трактуванні фінансові ресурси господарюючого суб'єкта є грошові кошти, наявні в його розпорядженні [4].

Різновидом другого напрямку є позиція Д.С. Молякова і Є.І. Шохіна [6]. Вони стверджують, що фінансові ресурси — це валовий дохід, який використовується в процесі його розподілу на фонд оплати праці та грошові накопичення. Автори аргументують запропоноване визначення тим, що основним джерелом формуван-

ня власних фінансових ресурсів виступають валовий дохід та амортизація. На їхню думку, така різниця впливає з розподілу виручки, коли в сумі грошовий коштів, що надійшла, значну частину становлять оборотні кошти та лише частина, що залишилася у вигляді валового доходу, є джерелом фінансових ресурсів.

Прихильники відтворювального підходу розглядають фінансові ресурси як грошове вираження частини сукупного суспільного продукту. У цьому напрямку представлені більш чіткі особливості сутності фінансових ресурсів: вказано їхнє цільове призначення та визначені рамки їх виділення у складі вартості сукупного суспільного продукту. Разом з тим у такому визначенні втрачена специфіка фінансових ресурсів як частини грошового обороту.

Все вищевикладене підтверджує, що передумови виникнення фінансових ресурсів пов'язані зі стадіями виробництва, обміну та споживання. Саме формування фінансових ресурсів відбувається на стадії розподілу вартості виробленого та реалізованого продукту. Отже, виникнення фінансових ресурсів пов'язане з виконанням двох умов:

- 1) капітал повинен бути задіяний у процесі виробництва і сприяти створенню вартості продукту;
- 2) вироблений продукт повинен бути реалізований та з натурально-речової форми повинен набути грошову форму.

Література

1. *Бирман А.М.* Очерки теории советских финансов: В 3-х вып. — Вып. I. Сущность и функции финансов. — М.: Финансы, 1968. — 207 с.
2. *Бирман А.М.* Очерки теории советских финансов: В 3-х вып. — Вып. III. Сущность и функции финансов. — М.: Финансы, 1975. — 253 с.
3. *Бирман А.М.* Очерки теории советских финансов. В 3-х вып. Вып. II. Сущность и функции финансов. — М.: Финансы, 1972. — 223.
4. *Балабанов И.Т.* Основы финансового менеджмента: Учебное пособие. — М.: Финансы и статистика, 1998. — 480 с.
5. Вопросы теории финансов. Под ред. чл.-кор. Акад. наук СССР проф. В.П. Дяченко. — М.: Госфиниздат, 1957. — 191 с.
6. *Моляков Д.С., Шохин Е.И.* Теория финансов предприятий: Учебное пособие. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 112 с.
7. *Шахова Г.Я.* Финансовые ресурсы в системе макроэкономических взаимосвязей // Финансы. — №3. — 1993. — С. 3—11.